

Alkohol og arbeidsliv

En undersøkelse blant norske arbeidstakere

The background of the slide features a series of grey silhouettes of people in a social setting, likely a bar or restaurant. Some individuals are seated on high stools at a bar counter, while others stand and talk. The silhouettes are arranged in a way that suggests a lively, social atmosphere. The overall tone is professional yet relatable, reflecting the theme of alcohol and work life.

Rapport publisert juni 2016
Forfattere: Inger Synnøve Moan og Torleif Halkjelsvik
Folkehelseinstituttet (FHI)

Hovedformål med prosjektet

Kartlegge:

1. Norske arbeidstakeres alkoholbruk og holdninger til alkoholbruk i jobbsammenheng
2. Utbredelse av og holdninger til alkoholrelatert fravær og ineffektivitet
3. Andre konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet
4. Alkoholpraksiser og regulering av alkoholbruk i arbeidslivet

Prosjektet består av 2 deler

Del 1. Spørreskjemaundersøkelse blant norske arbeidstakere, fire år på rad (2015-2018)

- *Webundersøkelse + telefonintervju*
- *Arbeidstakere 20-74 år*

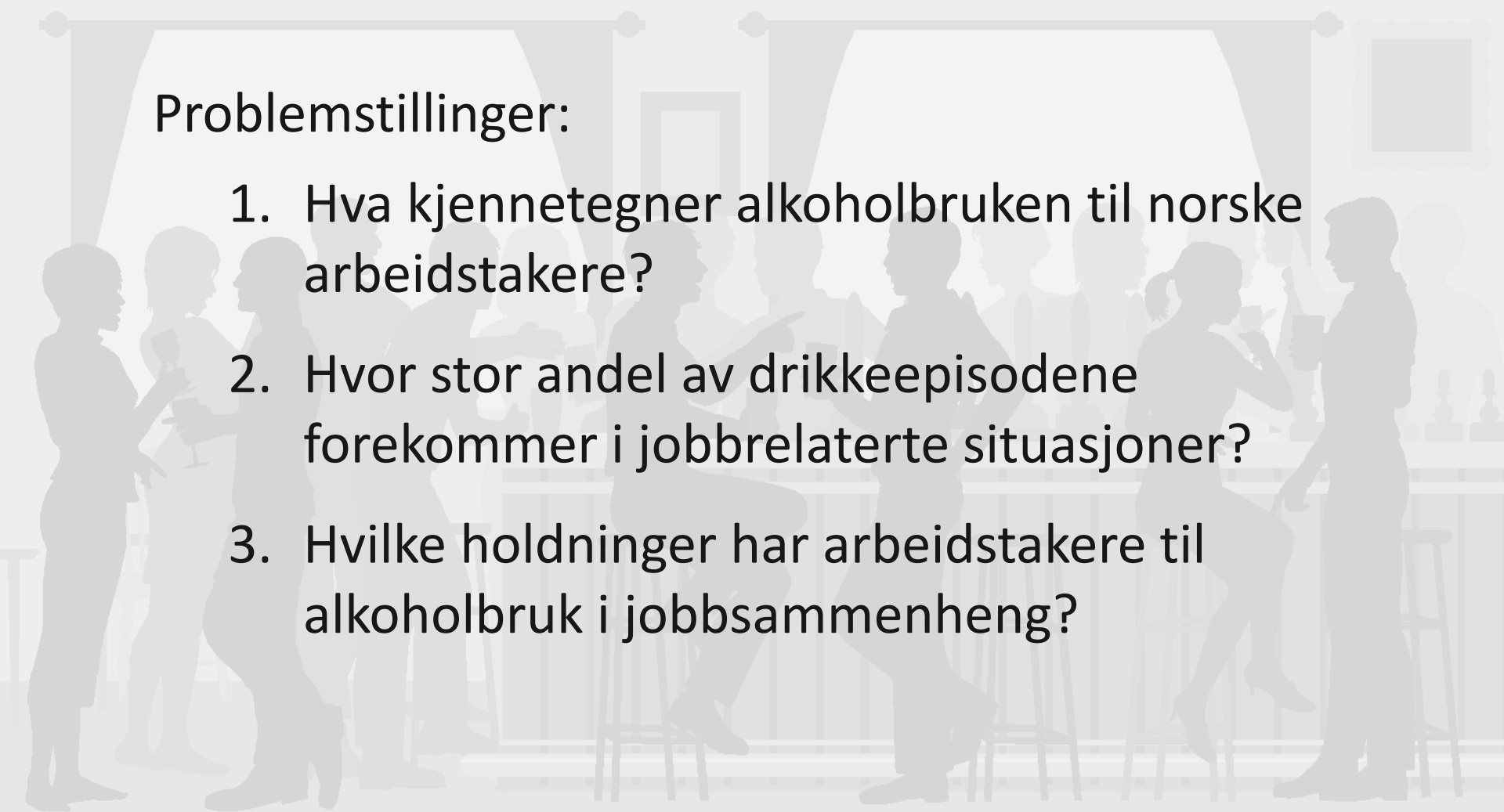
Del 2. Kvalitative intervju

- *24 intervjuer er gjennomført (høst 2015)*
- *Flere skal gjennomføres*

Hovedmål 1: Arbeidstakeres alkoholbruk og holdninger til alkoholbruk i jobbsammenheng

Problemstillinger:

1. Hva kjennetegner alkoholbruken til norske arbeidstakere?
2. Hvor stor andel av drikkeepisodene forekommer i jobbrelaterte situasjoner?
3. Hvilke holdninger har arbeidstakere til alkoholbruk i jobbsammenheng?

Alkoholbruk

- 45% av arbeidstakerne oppga at de drakk ukentlig
- Vi stilte spørsmålet: «Av det totale antallet ganger du har drukket alkohol i løpet av det siste året, omtrent hvor stor andel var i jobbrelaterte situasjoner, f.eks. lønningspils,..?»
  - *I gjennomsnitt oppga arbeidstakerne at 20% av drikkepisodene forekom i jobbrelaterte situasjoner*
  - *Lie og Nesvåg (2001): 26% av drikkingen i jobbrelaterte situasjoner*

Alkoholbruk

- Drikking i arbeidstiden var svært uvanlig
- 74% oppga å ha drukket i jobbrelaterte situasjoner, utenom arbeidstid siste år
  - *6-7% svarte at de drikker alkohol i jobbrelaterte situasjoner månedlig eller oftere*
  - *Flertallet hadde drukket 1 gang eller sjeldnere enn månedlig*
- Drikking i og utenfor arbeidstiden
  - *Mer utbredt blant menn enn kvinner og blant de med fleksibel arbeidstid*

Alkoholbruk

- 31% svarte at de hadde drukket seg *tydelig beruset* i jobbrelaterte situasjoner i løpet av de siste 12 mnd
  - *For flertallet hadde dette skjedd én gang siste år*
  - *Flere yngre enn eldre arbeidstakere hadde vært beruset i jobbrelaterte sammenhenger det siste året*

Holdninger til alkoholbruk

- 72% mener at det er problematisk å drikke i arbeidstiden
- 10% mener det er problematisk å drikke alkohol i forbindelse med en feiring etter vanlig arbeidstid med jobben
- 25% mente det var greit å drikke seg full på sosiale arrangement i regi av jobben
- Rundt 10% var prinsipielt er mot enhver form for jobbrelatert drikking

Hovedmål 2: Utbredelse av og holdninger til alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet

Problemstillinger:

1. Utbredelse av alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet siste 12 mnd
2. Hvor stor andel av totalt fravær og korttidsfravær er alkoholrelatert?
3. Hvem står for den største andelen av det alkoholrelaterte fraværet?
4. Holdninger til alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet

Alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet siste 12 mnd

- 1-2% borte en hel arbeidsdag på grunn av alkoholbruk
- 2% borte deler av arbeidsdag på grunn av alkoholbruk
- 11% rapporterte at de hadde vært mindre effektiv på jobb pga. drikking dagen før
  - *Av disse, svarte 24% at de fikk gjort omtrent halvparten eller mindre av det de bruker å gjøre disse dagene*

Andel alkoholrelatert fravær og ineffektivitet funnet i tidligere studier

- Andelen alkoholrelatert fravær varierer i 5 studier:
  - *Mellom 1-8 % oppgir at de har hatt alkoholrelatert sykefravær siste 12 måneder*
- Andel ineffektivitet grunnet alkoholbruk varierer i 4 studier:
  - *Mellom 12-25 % oppgir at de har vært ineffektive på jobb pga. alkoholbruk siste 12 måneder*

Hvor stor andel utgjør alkoholrelatert fravær av totalt fravær og korttidsfravær?

- Alkoholrelatert fravær utgjorde 0,9% av det totale sykefraværet
  - *Grimsmo & Rossow (1997): 1,5-2% av det totale sykefraværet*
- Alkoholrelatert korttidsfravær utgjorde 3% av korttidsfraværet (fravær i 1-3 dager)
  - *Grimsmo & Rossow (1997): 14-19% av korttidsfraværet*

Mulige forklaringer av forskjeller i andeler

- Flere av de tidligere studiene har vært basert på selekterte utvalg, og noen bransjer er «fuktigere» enn andre.
- Eks. Edvardsen mfl (2015) 2437 ansatte i 8 bransjer:

	≥ 6 alk.enheter 1 gang/mnd	Fravær siste 12 mnd	Ineffektivitet siste 12 mnd
Helsearbeidere (N=917)	11,8%	1%	12,2%
Finansbransjen (N=457)	25,6%	9,4%	39,8%
Restaurantbransjen (N=131)	58,0%	20,6%	65,6%
Gjennomsnitt for 8 bransjer (N=2437)	21,9%	5,3%	24,6%

- I tillegg er alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet mer utbredt blant menn og unge arbeidstakere

Hvilken gruppe av alkoholkonsumenter står for den største andelen av fraværet?

- Gruppen som drikker seg beruset ukentlig eller oftere (7% av utvalget) versus de som var sjeldnere beruset:
  - *41% av fraværet forårsaket av de som oftest drakk seg beruset*
  - *59% forårsaket av mer moderate konsumenter*
- I samsvar med funn i tidligere studier:
  - *59-81% av det alkoholrelaterte fraværet kunne tilskrives mer moderate konsumenter (Jones et al, 1995 , Schou et al, 2014)*
- **Implikasjon:** Forebyggingstiltak bør rettes mot hele befolkningen av alkoholbrukere, ikke bare høyrisikogrupper – jfr. forebyggingsparadokset (Rose, 2001)

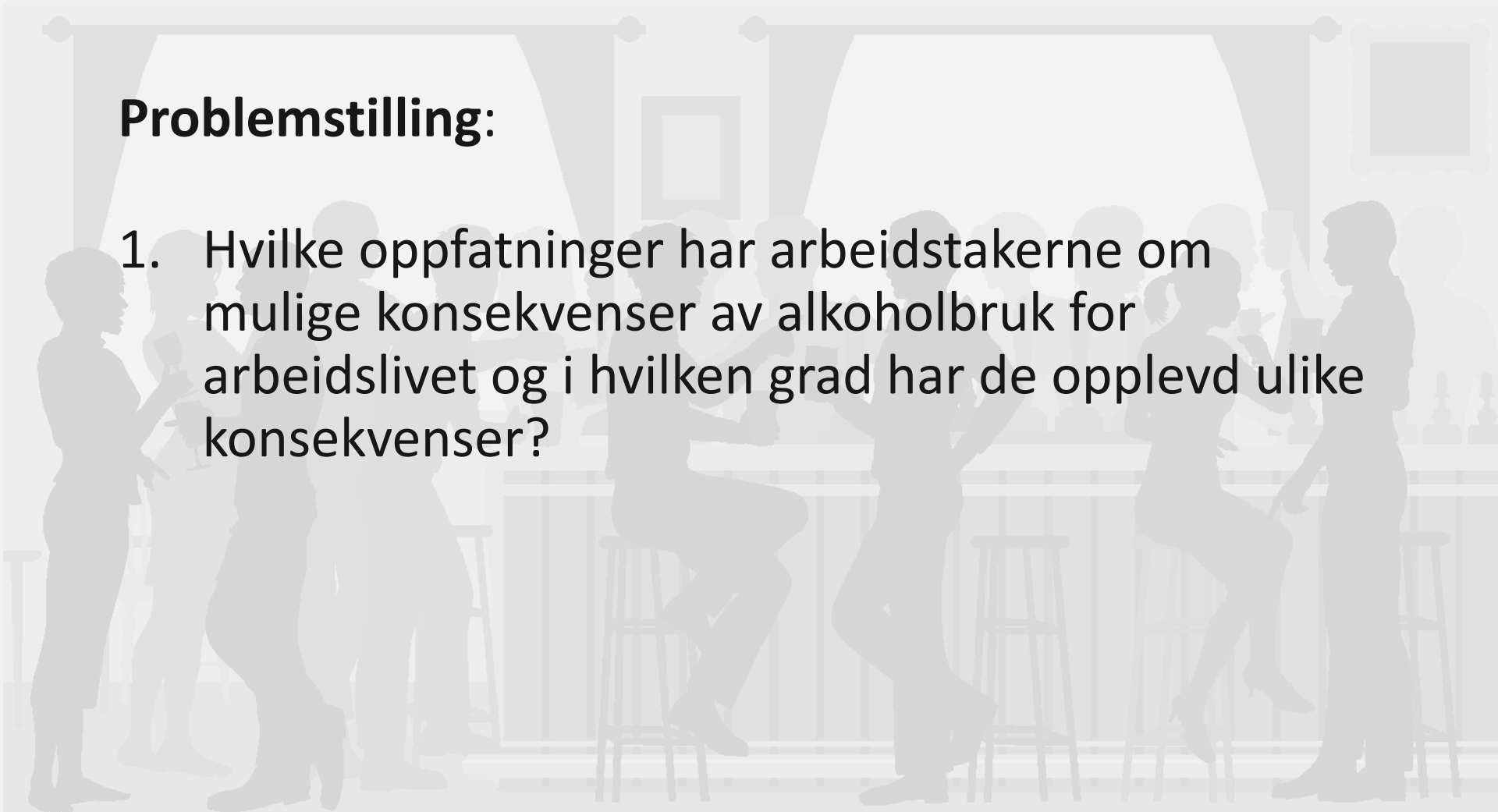
Holdninger til alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet

- Holdningene var mer liberale enn selvrapportert atferd tilsa
- Dersom det ikke skjer for ofte, mente:
  - *11% at bakrus er en akseptabel grunn til å være mindre effektiv på jobb*
  - *9% bakrus er en akseptabel grunn til å komme et par timer for sent*
  - *3% bakrus en akseptabel grunn til å være borte fra jobb en arbeidsdag*
- Anser fravær som mer alvorlig enn ineffektivitet
- Holdningene blir mer restriktive med økt forekomst og varighet av fravær og ineffektivitet

Hovedmål 3: Andre konsekvenser av alkoholbruk for individet og for arbeidslivet

Problemstilling:

1. Hvilke oppfatninger har arbeidstakerne om mulige konsekvenser av alkoholbruk for arbeidslivet og i hvilken grad har de opplevd ulike konsekvenser?

Andre konsekvenser av alkoholbruk

- 30-40% mener at alkohol er en viktig og naturlig del av arbeidslivet, og at alkohol bidrar til å styrke arbeidsmiljøet
- Flere har fått et bedre forhold til kollegaer som følge av alkoholbruk de siste 12 mnd enn et dårligere forhold (henholdsvis 36% og 7%)
- Relativt lavt omfang av jobbrelatert drikking, men:
  - *30% hadde opplevd at kollegaer som drakk var plagsomme*
  - *20% hadde vært bekymret for kollegaer pga deres alkoholbruk*
  - *10% hadde følt seg utenfor/uteblitt fra sosiale arrangementer pga. drikking*
  - *7 % hadde opplevd å få uønsket seksuell oppmerksomhet*

Hovedmål 4: «Alkoholpraksiser» og regulering av alkoholbruk i arbeidslivet

Problemstillinger:

- Hvilke aktiviteter blir arrangert av arbeidsgiver hvor alkohol er involvert («alkoholpraksiser»)?
- Hvilke virkemidler, om noen, oppleves brukt for å regulere alkoholbruk i jobbsammenheng?
- Hvilke holdninger har arbeidstakere til «alkoholpraksiser» og regulering av alkoholbruk?

Hovedmål 4: Holdninger til «alkoholpraksiser» og regulering

- 17% mener at man ikke bør servere alkohol i jobbregi
- 95% ønsker retningslinjer for alkoholbruk i arbeidstiden
- 66% ønsker retningslinjer for drikking i jobbsammenheng, utenom arbeidstiden
- 83% mente at man burde ha ordninger, f.eks. Akan-kontakt, for å hjelpe ansatte med problemer

Oppsummering

- Jobbrelaterte drikking forekommer relativt sjelden, men holdningene til alkoholbruk er mer liberale enn selvrapportert alkoholbruk tilsier
- Andelen alkoholrelatert sykefravær og ineffektivitet er lavere enn i mange tidligere studier
  - *Et bransjespesifikt problem heller enn et problem for hele bredden av norsk arbeidsliv?*
- Lav forekomst av jobbrelatert drikking, men mange rapporterte om negative følger av andres drikking
- Stor oppslutning om regulering av jobbrelatert alkoholbruk, i og utenfor arbeidstiden

A grayscale silhouette illustration of a busy bar scene. In the foreground, several people are seated on high stools at a bar counter, engaged in conversation. Some are holding drinks. In the background, more people are standing and talking near a large window with curtains. The overall atmosphere is social and lively.

Takk for oppmerksomheten!

E-post: IngerSynnove.Moan@fhi.no